

Tema 2: Hvad er det gode liv?

Du skal kunne svare på, hvad det gode er for noget. Det handler om flere vigtige ord: Fx lykke, godhed og retfærdighed. Det handler om lighed og frihed. Men du skal også kunne sige noget om, hvad kristendommen og andre livsopfattelser mener om det onde og lidelsen, som ødelægger det gode.

Det gode liv handler både om min egen livslykke og om alle de andres livslykke. Hvordan lever man godt sammen i et fællesskab? Er man født som et godt menneske eller er godhed noget, som man skal lære, og hvilke principper skal man i så fald følge?

Begreber

Etik er læren om at opnå det gode liv. Man kan tænke om etik ud fra *forskellige* begreber:

- > **Nytteetik:** Det gode er den størst mulige nytte for flest mulige. Sådan tænkes der ofte i politik.
- > **Pligtetik:** Det gode er her, at det rette sindelag ligger bag vore handlinger, fx en pligtfølelse. Fx at have pligt til at respektere ethvert menneske. Derfor må man aldrig (mis)bruge et menneske som et *middel* til at opnå noget. Mennesket skal altid være målet! Sådan tænkes der ofte religiøst.
- > **Dydsetik:** Det gode er, at handle efter de rette dyder, kaldet "den gyldne middelvej": Det er vejen midt imellem lasterne, fx er *gavmildhed* midt imellem *nærighed* og *ødselhed*. Hverken for meget eller for lidt. Sådan tænkes der ofte i børneopdragelse.

Etikken i det enkelte fællesskab eller religion kan være udtrykt som **regler** (Fx "man må ikke leve på andres bekostning" eller "elsk din næste som dig selv"). Man skal så selv *fortolke* reglerne. - Eller etikken kan udtrykkes i **enkelthandlinger**: Fx: "Du *må* ikke have mobiltelefonen åbnet i undervisningstiden", "Du *skal* have sikkerhedssele på". Det kan efterhånden blive til mange, mange regler. Forskellen på de to kaldes **regeletik** og **handlingsetik**.

Etisk dilemma: Når man må vælge mellem to muligheder, som begge er onde ("Pest eller kole-
ra"), fx hvem skal dø eller leve, når man ikke kan redde alle: Det ene lille barn, som skriger hjer-
teskærende under tunge murbrokker, eller de mange bevidstløse, som ligger direkte på gaden.

Det gode: Alle er enige om, at livet skal være godt. Men hvad er så godt for mennesket: Er det at herske eller at tjene, at nyde eller yde? Er det de indre eller de ydre værdier? Er det mig selv eller de andre, der skal have. Skal alle være lige og have det samme, eller skal der være frihed til at blive stenrig og lave ingenting, mens andre sulter. Hvor vigtigt er frihed? Fx Ytringsfrihed. Religi-
onsfrihed. Privatøkonomisk frihed. Hvor vigtige er materielle goder i grunden? Hvordan bliver et
menneske lykkeligt? (Prøv at lave en lykkeliste).

Religionerne og det onde - tre meget forskellige svar på, hvor det onde kommer fra:

Jødedom/kristendom: Det onde er ikke noget, som Gud direkte har skabt, men det er menneskets
mulighed for at *misbruge af sin frihed*. Det onde er et fravær af det gode, ligesom mørke er fravær
af lys, og kulde er fravær af varme. Mørke og kulde er heller ikke skabt, men er "fravær af".

Islam: Det onde er skabt af Allah som en prøvelse for mennesket på dets lydighed.

Hinduisme m.fl.: Det onde kommer fra en god gud og det gode fra en anden gud (dualisme).

Lidelse er mange forskellige ting og har mange årsager, fx

Det onde, som opleves inde i mennesket selv:

- > af fornuften: som uretfærdighed, angst, frygt, bekymring, meningsløshed
- > af viljen: som afhængighed (fx alkoholisme), magtesløshed
- > af hjertet/følelsen: som ensomhed og sorg
- > af kroppen: som smerter og sygdom

Det, som sker omkring og med mennesket

- > fejltagelser og uheld (ingen er bevidst skyldige, fx piloten tog fejl i tågen og flyet styrtede)
- > ødelæggelse, vold og krig (her er der altid skyldige mennesker bag ødelæggelsen)
- > naturkatastrofer (dette kaldes ofte for skæbnen og ulykken er ikke nogens skyld, fx at der kom-
mer en tsunami eller et vulkanudbrud). Men med teknikken muligheder bliver det mere og mere til
skyld, fordi man kan i dag kan advare i tide om mange ulykker)
- > sygdom og død (det er en blanding af selvforskyldt (fx kræft af rygning) og uforskyldt (fx smitte))

*Overvej disse sætninger: Det onde er nemmere end det gode. Det er nemmere at tegne noget grimt og ondt
end noget smukt og godt. Egoisme er for nemt. En egoist kræver altid af andre og yder intet selv. Det kræver
meget at være god - en god ven, gode forældre, gode samfundsborgere. Det gode er ofte anstrengende. Man
kan godt overvinde det onde ved hjælp af det gode. Det kræver megen godhed ikke straks bare at hævne
sig. Det kræver lidelse at overvinde det onde. Det onde medfører lidelse to gange: både når det onde udføres
og ødelægger, og når der skal genopbygges igen under store anstrengelser. Det onde er magtfuldt, fordi det
er så nemt at udføre. Godhed kan overvinde ondskab, men det kræver meget. Er det derfor, at det onde ikke
stopper?*

Tekster fra Bibelen

1 1. Mosebog kap. 1, vers 30-31 Alt det skabte er godt

Og det skete. [v31](#) Gud så alt, hvad han havde skabt, og han så, hvor **godt** det var. Så blev det aften, og det blev morgen, den sjette dag.

2 1. Mosebog kap. 4, vers 7-8 Skal jeg vogte min broder?

[v7](#) Hvis du gør det gode, kan du se frit op, men hvis du ikke gør det gode, lurder synden ved døren. Den vil begære dig, men du skal herske over den.« [v8](#) Siden talte Kain til sin bror Abel, og da de en dag var ude i det fri, overfaldt Kain sin bror Abel og slog ham ihjel. [v9](#) Da spurgte Herren Kain: »Hvor er din bror Abel?« Kain svarede: »Det ved jeg ikke. Skal jeg vogte min bror?«

3 Jobs Bog, kap 1, vers 13-19 Jobs lidelser

[v13](#) En dag sad Jobs sønner og døtre og spiste og drak vin hjemme hos den ældste bror. [v14](#) Da kom der en mand til Job og meldte: »Bedst som okserne gik for ploven og æslerne græssede ved siden af, [v15](#) faldt nogle sabæere over dem og stjal dyrene, og karlene huggede de ned med sværd. Kun jeg slap væk, så jeg kan fortælle dig det.« [v16](#) Mens han fortalte det, kom der en anden og sagde: »En Guds ild faldt ned fra himlen og fortærede fårene og karlene. Kun jeg slap væk, så jeg kan fortælle dig det.« [v17](#) Mens han fortalte det, kom der en anden og sagde: »Der kom nogle kaldæere i tre flokke; de overfaldt kamelerne og stjal dem, og karlene huggede de ned med sværd. Kun jeg slap væk, så jeg kan fortælle dig det.« [v18](#) Mens han fortalte det, kom der en anden og sagde: »Dine sønner og døtre sad og spiste og drak vin hjemme hos deres ældste bror, [v19](#) da der kom en voldsom storm ude fra ørkenen. Den slog mod husets fire hjørner, så det faldt sammen over de unge mennesker, og de døde. Kun jeg slap væk, så jeg kan fortælle dig det.«

[v20](#) Da stod Job op, flængede sin kappe og klippede sig skaldet. Så kastede han sig til jorden fyldt med ærefrygt [v21](#) og sagde:

»Nøgen kom jeg ud af moders liv,
nøgen vender jeg tilbage!
Herren gav, Herren tog,
Herrens navn være lovet.«

[v22](#) Trods alt dette syndede Job ikke; og han bebrejdede ikke Gud noget.

4 Matthæus-evangeliet kap. 5-7 Fra Jesu bjergprædiken

[v43](#) I har hørt, at der er sagt: »Du skal elske din næste og hade din fjende.« [v44](#) Men jeg siger jer: Elsk jeres fjender og bed for dem, der forfølger jer, [v45](#) for at I må være jeres himmelske faders børn; for han lader sin sol stå op over onde og gode og lader det regne over retfærdige og uretfærdige. [v46](#) Hvis I kun elsker dem, der elsker jer, hvad løn kan I så vente? Det gør tolderne også. [v47](#) Og hvis I kun hilser på jeres brødre, hvad særligt gør I så? Det gør hedningerne også.

[v48](#) Så vær da fuldkomne, som jeres himmelske fader er fuldkommen!

[v14](#) For tilgiver I mennesker deres overtrædelser, vil jeres himmelske fader også tilgive jer. [v15](#) Men tilgiver I ikke mennesker, vil jeres fader heller ikke tilgive jeres overtrædelser.

[v3](#) Hvorfor ser du splinten i din broders øje, men lægger ikke mærke til bjælken i dit eget øje? [v4](#) Eller hvordan kan du sige til din broder: Lad mig tage splinten ud af dit øje! og så er der en bjælke i dit eget øje? [v5](#) Hykler, tag først bjælken ud af dit eget øje; så kan du se klart nok til at tage splinten ud af din broders øje.

[v12](#) Derfor: Alt, hvad I vil, at mennesker skal gøre mod jer, det skal I også gøre mod dem. Sådan er loven og profeterne.

Andre tekster

5: Filosoffen Pascal, "Tanker", Gyldendal 1974, afsnit 203. Adspredelse fra sandheden.

Deraf kommer det, at spil, omgang med kvinder, krig og store embeder er så eftertragtede. I grunden finder man ingen **lykke** derved, og man bilder sig heller ikke ind, at vejen til salighed er at komme i besiddelse af de penge, man kan vinde i spil, eller at fange en hare, man styrter af sted efter. Fik man den tilbudt, ville man ikke engang have den. Man tragter ikke efter en slap og fredelig besiddelse, hvorved man kommer til at tænke på menneskets ulykkelige kår, heller ikke er det de med krigen forbundne farer eller de med embederne forbundne bryderier, man tragter efter — nej, hvad man tragter efter, er den tummel, der kan **adsprede** og få os til at lade være med at tænke på vores **elendighed**.

6: Filosoffen Aristoteles' etik: 56, Hvad er lykke?

Men at sige, at **lykken** er "det højeste gode", synes måske at være en selvfølgelighed,

Er der da for en snedker og en skomager visse opgaver og gerninger, men der ingen findes for mennesket? Har det ifølge naturen ingen opgave? Eller skal man sige, at således som øje og hånd og fod og overhovedet enhver del synes at have sit hverv, således har mennesket også en bestemt livsgerning ved siden af alle disse? Hvad i al verden kan så dette være?

7: Sammenlign disse to kerneord/ordsprog og forklar forskellen.

> "Enhver er sin egen lykkes smed" (Gammelt dansk ordsprog)

> "Vi bærer de andres skæbne i vore hænder" (Citat af K.E. Løgstrup)

Dyder og synder

Den klassiske græske etik indeholdt begrebet *dyd*. Man talte om fire særligt fornemme og vigtige dyder, de såkaldte *kardinaldyder*:

- 1 **retfærdighed**
- 2 **mådehold/selvbeherskelse**
- 3 **mod**
- 4 **visdom**

Med kristendommen tilføjedes yderligere 3 dyder, således at der i alt blev 7 dyder. De syv dyder kom således til at stå i modsætning til de syv dødssynder.

- 5 **tro**
- 6 **håb**
- 7 **kærlighed** (Se Paulus brev til Korinterne kapitel 13: Kærlighedens højsang)

Dødssynderne blev en del af Den Katolske Kirkes tro og etik fra og med pave Gregor den Store (590-604).

- 1 **hovmod**
- 2 **griskhed**
- 3 **utugt**
- 4 **vrede**
- 5 **grådighed**
- 6 **misundelse**
- 7 **dovenskab**

Den katolske kirke har i 2008 tilføjet en nutidig liste med 7 særligt belastende synder:

- 1 **Miljøforurening**
- 2 **Genmanipulation**
- 3 **Overdreven rigdom**
- 4 **At udsætte andre for fattigdom**
- 5 **Narkosmugling og brug af narkotika**
- 6 **Moralsk diskutabel eksperiment**
- 7 **Brud på fundamentale menneskerettigheder**

I mange religioner symboliseres det gode og det onde gennem billeder af engle og dæmoner
(Fotos: Wikipedia, engelsk)

Perspektivering

Emne	Livsfilosofi og etik 1-4	Bibelske Fortællinger 5-8	Kristendommens udtryk 9-12	Ikke kristne Religioner 13-16
I	Hvad vil det sige, at være et menneske? Fællesskab (ensomhed) og ansvar	Begyndelse og urhistorie 1. Mosebog kap. 1-4 og Jobs bog om lidelse	Bibelen, historie og forkyndelse	Buddhisme og hinduisme
II	Hvad er det gode liv?	Lignelser og Guds rige Fx: Den barmhjertige samaritaner eller Den gældbundne tjener	Kirkehistorien og dens personer Forbilleder fra kirkehistorien: Fx Frans af Assisi, Martin Luther King	Islam
III	Tro og Viden (religion og naturvidenskab)	Mirakler og påske (tilgivelse, frelse)	Kirker og ritualer	Ateisme, humanisme og sekularisering Inddrag fx: menneskerettighederne
IV	Gud – guder (sandhed og religion)	Evangelierne Jesus-fortælling Fortællinger fra Jesu liv	Trosbekendelser og kunst	Ikke-kristne begreber og -(ny) religiøsitet i kulturen

Links

Menneskerettighederne:

<http://menneskeret.dk/internationalt/fn/fn's+verdenserkl%c3%a6ring>

Etisk Råd for unge: <http://www.etiskraad.dk/sw397.asp>

Pensum

- 1. Mosebog kap. 1-4 (ligesom "Hvad vil det sige at være et menneske")
- Jobs Bog kap. 1-3 og 42 (Se tegneserien "Historien om Job", fra Bibelselskabet)
- Bjergprædikenen, Matthæus kap. 5-7, lav evt. et udvalg af det mest relevante

Del 1

Nytteetik	Pligtetik	Dydsetik
------------------	------------------	-----------------

Klip ud og placer brikkerne her nedenfor, hvor de mest hører hjemme lige ovenfor.

Man kan opdrages til at blive et godt menneske	Man må godt (fx i krig) ofre et tilfældigt menneske, hvis det kan redde ti andres liv	Det, som man ikke selv ville acceptere, må man aldrig gøre imod andre	Man skal være mådeholdende, disciplineret og venlig
Ethvert menneske har en uendelig værdi	Man skal altid sige sandheden	Det er trods alt nogen gange det bedste at lyve	Man skal lære at gå på den gyldne middelvej

Del 2

Klip ud og placer brikkerne her nedenfor, hvor de mest hører hjemme lige ovenfor.

Regeletik	Handlingsetik
------------------	----------------------

Elsk din næste som dig selv	Du må ikke vidne falsk i retten	Du må ikke lyve	Græsset må ikke betrædes
Du skal vælge det mindste af to onder	Du må ikke gen-manipulere korn	Du skal altid tælle til ti	Du må ikke spise svinekød